

श्री शंभेश्वर पार्श्वनाथाय नमः

नवमी सदी पूर्व
स्थापनादभिज्ञान मूर्ति काविरहाल सन्नि
श्री हेमचन्द्रायाय

-: પ્રેરક :-

પન્યાસ શ્રી ધરણેન્દ્રસાગરજી મ. સા.

आ.श्री केलामनागर सूरि ज्ञान मंदिर
श्री महात्मार जैन आराधना केन्द्र, कोबा
या क.

—: પ્રકાશક :-

મહાવીર જૈન આરાધના કેન્દ્ર
કોળા.

જિ. ગાંધીનગર. ગુજરાત

શ્રી મુનિ મુક્તિવિમલજી કૃત

હૈમચન્દ્રાચાર્યાશ્ચામષ્ટકમ્

(પ્રમાણિકાવૃત્તમ્)

કુમારપાલ ગોધવમનઃ સરોજગોધવાઃ

જિતૌઘકોકસૂરયો જયન્તિ હૈમસૂરયઃ

૧ ॥

જિતૌઘદેવગોધવાઃ સુપુણ્યસાર - ગોધવાઃ

ગુણાભિભૂતસૂરયો, જયન્તિ હૈમસૂરયઃ

૨ ॥

પ્રગાદશૈલગોસમા જિનોક્તસિન્ધુગોસમાઃ

સુપુષ્પિ - દેવસૂરયોઃ જયન્તિ હૈમસૂરયઃ

૩ ॥

ભવાન્ધકારગોસમાઃ કુપુષ્પિષ્ણ્વગોસમાઃ

અધૌઘજન્મભૂરયો જયન્તિ હૈમસૂરયઃ

૪ ॥

મુશાન્તિશાખિગોસમા મદામ્બુમિત્રગોસમાઃ

અનન્દગભારભૂરયો જયન્તિ હૈમસૂરયઃ

૫ ॥

દયાપ્રબલમહિધરાઃ શમૌષધૌ મહિધરાઃ

પ્રમાદકેશિભૂરયો જયન્તિ હૈમસૂરયઃ

૬ ॥

શુભાયરાશિભૂમયઃ સુમુક્તિરત્નભૂમયઃ

સમસ્તરોગ - ભૂરયો જયન્તિ હૈમસૂરયઃ

૭ ॥

વિવિક્તધામસમ્પદાઃ સુપુણ્યલઙ્ઘસંપદાઃ

કદા ગુણૈકભૂરયો જયન્તિ હૈમસૂરયઃ

૮ ॥

સંવદ્ધગજર્તુનિધિરાત્રિપતિ પ્રમાણે

વૈશાખમાસિ સિતપક્ષતિ વાસરે ચ

જીવાન્વિતે પ્રવરસૂરિસુ હૈમસૂરેઃ

સ્તોત્રં ચ મુક્તિવિમલૈન કૃતં સુભક્ત્યા

૯ ॥

2

શ્રી હેમચન્દ્રાચાર્ય કી સંજ્ઞા
(પ્રવર્તક કાંતિવિજયજી મ.)

(રાગ - કલ્યાણ)

(स्थाय)

જય જય હેમચન્દ્ર મહારાજ
સફલ હો દર્શન જૈન સમાજ. જય જય.....

(અનુસર)

કલિયુગ કલ્પતરુ મોહે મિલિયો
દાતા ગરીબ નિવાજ.... જય જય.... ॥ ૧ ॥

સુરમણિ કહા કરે મૃન્મય રંકા
તું શ્રુતમણિ મણિરાજ.... જય જય.... ॥ ૨ ॥

નિહારત નહિ કબહૂં સુરગવીર્યાં
રસના સુરગવી આજ.... જય જય.... ॥ ૩ ॥

કવિ સમ કરત હૈ સુર ગુરુ મુનિ ગુરુ
કહો કુછ નાવત લાજ.... જય જય.... ॥ ૪ ॥

હેમચન્દ્ર કાંતિ છબી પાઈ
હેમચન્દ્ર કરે કાજ.... જય જય.... ॥ ૫ ॥

धर्म के नाम पर धंधा हो रहा है
सेवा के नाम पर चंदा हो रहा है

૩

શ્રી હેમચન્દ્રાચાર્ય કી સજ્જાય

(પ્રવર્તક - શ્રી કાંતિવિજયજી મ.)

(રાગ - માદ ગિરનારી જાતા રાખ લિજે, હે દેશી)

જ્ઞાની ગુરુ મેરા હે હેમચંદ્ર ભગવાન
અરજ ઉર લીજિયે હે રાજ
આજ ઉદાસી ક્યું કરો હે રાજ
સેવકને શિર હાથ દિલાસો દીજિયે હે રાજ ॥ ૧ ॥

પંચમકાલ કરાલ મેં હે રાજ
ગુરુ ગમ વિરહો નાથ મતિ મોહો ધની હે રાજ
કરે કરુણા કરુણાપતિ હે રાજ
તૂં શાસન સિરદાર મિલ્યો મુજને ધની હે રાજ ॥ ૨ ॥

મુગતિ ગયા મહાવીરજી હે રાજ
સ્વામિ સુધર્મા પટધર પ્રભુજી વિરાજિયા હે રાજ
અનુક્રમે સૂરિ સ્વર્ગે ગયા હે રાજ
ભરત ભર્યો અંધકાર કુમતિમત ગાજિયા હે રાજ ॥ ૩ ॥

સંવત્ સત એકાદસે હે રાજ
કાર્તિક પૂર્ણિમાસી નિશિ પેંતાલિયો હે રાજ
તિમિર હર્યો તરણિ ચર્યો હે રાજ
જળ જનમ્યા જિનનંદન પદ નેતા લિયો હે રાજ ॥ ૪ ॥

૪

વર્ષ નવેં સંયમ લિચો હે રાજ
 ઇકડીસેં અનગાર પરમપદ પાઠ્યો હે રાજ
 જ્ઞાન દિવાકર ઝલહદ્યો હે રાજ
 તિમિર હર્યો હૃદયગત જગ જસ ગાઠ્યો હે રાજ ॥ ૫ ॥

કુમાર નૃપતિ પ્રતિબોધિચો હે રાજ
 ધર્મ નરેન્દ્ર સુરાજ થપાયો ભૂતલે હે રાજ
 રચના રચી રતનાવલી હે રાજ
 શાસન હોસિ સનાથ જે આવેલા મલે હે રાજ ॥ ૬ ॥

સંવત્ નિધિ બીસ બારસો હે રાજ
 સુરપુરી સે હો વિહાર કરી ફિર આઠ્યા હે રાજ
 પાટન પાવન આતમા હે રાજ
 કાંતિવિજય દિચો દાન સુધારસ લાઠ્યો હે રાજ ॥ ૭ ॥

卐

કકકકકકકકક કકકકકકક કકકક કકકકકકકકકક

અજ્ઞાનતા ભરી અમીરી સે
 જ્ઞાન ભરી અમીરી અચ્છી
 દગાબાજ દોસ્ત સે
 દિલદાર દુશ્મન અચ્છે.

१५

કલિકાલ સર્વજ્ઞ હેમચન્દ્રાચાર્ય સ્તુતી

(પંજાબ કેશરી વિજય વલ્લભસૂરીશ્વરજી મ.)

(રાગ - ધન ધન વો જગમે' નરનાર વિમલાચલ કે જાનેવાલે)

(અસ્થાઈ)

ધન ધન હેમચન્દ્ર ભગવાન

દયા કે શ્રોત બહાને વાલે

(આંતરા)

પ્રતિબોધા કુમારપાલ રાજ સાચા પ્રજાપાલ

જગજીવન કા રખવાલ દયાલુ કૃપાલુ કહાનેવાલે

॥ ૧ ॥

કીના કરુણા વિસ્તાર બરતાયા શ્રેષ્ઠાચાર

ક્રિયા કરુણામય સંસાર પશુ બલિદાન હયને વાલે

॥ ૨ ॥

ઉપદેશક સૂરી અનેક હુએ તુમ જૈસે તુમ એક

રખત્રી રાજકી ટેક સલુક બાગી સે કરાનેવાલે

॥ ૩ ॥

ન્યાયી કવિ યોગિરાજ જીન શાસન કે શિર તાજ

જૈનેતર જૈન સમાજ સભી કે મિત્ર બનાને વાલે

॥ ૪ ॥

ક્રિયા સેવક પર ઉપકાર બનાયા શાસન કા સરદાર

આત્મ લક્ષ્મી આધાર હર્ષ વલ્લભકો દિખાને વાલે

॥ ૫ ॥

ઈશ્વર કા જીવ સે યહી એક કહના

તૂ નિશ્ચિંત હો કે કલ્હી ન બેઠના

૬

શ્રી હેમચન્દ્રસૂરીશ્વરજી સ્ત્રી ગહુલી

(મુનિ શ્રી કર્પૂર વિજયજી)

(રાગ - ઢંઢણ ઋષિને વંદના હુ વારિલાલ)

શ્રી હેમચન્દ્રસૂરીશ ને નરનારી

કરિએ વંદન બારબાર નરનારી રે....

મિથ્યામત પત્તગ નસાડવા નરનારી

ગરુડ સમાન નિરધાર નરનારી રે....શ્રી

॥ ૧ ॥

ધંધુકા શહેરમાં હી જાણીયે નરનારી

મૌઢ જ્ઞાતિ પહંકાય નરનારી રે....

શેઠ ચાંચીગના કુલમાં નરનારી

પાહિની ઉરમાં આય નરનારી રે....શ્રી

॥ ૨ ॥

સંવત અગિયારસે ઉપરે નરનારી

પિસ્તાલિસે જન્મ થાય નરનારી રે....

રાજકુમારના રુપથી નરનારી

અધિક રુપ સુહાય નરનારી રે....શ્રી

॥ ૩ ॥

અગિયાર સે ચોપનમાં નરનારી

દેવચન્દ્ર સૂરિ પાસ નરનારી રે....

બાલુડો યોગી બની ગયો નરનારી

લીધી દીક્ષા ઉક્ષાસ નરનારી રે....શ્રી

॥ ૪ ॥

૭

તપ જપ સંયમ સાધવાં નરનારી

થયા ગીતારથ ગંભીર નરનારી રે....

વૈરાગ્ય રંગે રંગાધ્યા નરનારી

મેરુ પરે થયાં થીર નરનારી રે....શ્રી

॥ ૫ ॥

અગિયાર સેં છાસઠ માં નરનારી

આચાર્ય પદનાં ધાર નરનારી રે

છત્તિસ ગુણથી શોભતા નરનારી

અજ્ઞાન તિમિર હરનાર નરનારી રે....શ્રી

॥ ૬ ॥

શ્રી કલિકાલ સર્વજનું નરનારી

કર્તુ' બિરુદ સ્વીકાર નરનારી રે....

કુમારપાલ નરપાલને નરનારી

કર્યો આવક સિરદાર નરનારી રે....શ્રી

॥ ૭ ॥

દયા પલાવી દેશ અદારમાં નરનારી

ગુરુ ઉપદેશ પસાય નરનારી રે

અનેક ગ્રન્થ બનાવિયા નરનારી

હિંદ યુરોપ વખણાય નરનારી રે....શ્રી

॥ ૮ ॥

દેશ વિદેશમાં વિચર્યા નરનારી

કીધા ઉપકાર અપાર નરનારી રે

ગીર્વતિ પાર ન લહી શકે નરનારી

તો મુઝમતિ શી માર નરનારી રે....શ્રી

॥ ૯ ॥

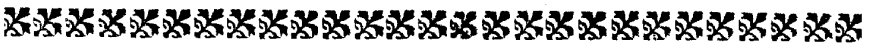
૮

બારસેં ઓગણત્રીસમાં નરનારી
 ગુરુજી સ્વર્ગે સધાય નરનારી રે....
 ગુરુ ઉપગાર સંભારતા નરનારી
 વિરહથી મન ધબરાય નરનારી રે....શ્રી ॥ ૧૦ ॥

શ્રી હંસવિજય ગુરુ તણાં નરનારી
 ઉપદેશથી મનોહર નરનારી રે....
 શેઠ વીરચંદ દીપચંદની નરનારી
 ડાહી શેઠાણી ધરી ખ્યાર નરનારી રે....શ્રી ॥ ૧૧ ॥

મૂર્તિ કરાવી મનોહર નરનારી
 શોભે છે અપરખ્યાર નરનારી રે....
 ધંધુકા નગરમાં દીપતિ નરનારી
 માંનુ લીધો અવતાર નરનારી રે....શ્રી ॥ ૧૨ ॥

ઓગણિસમે છાસઠમાં નરનારી
 શ્રી ધંધુકામાં જય નરનારી રે....
 હંસવિજય કવિરાયનો નરનારી
 કરૂંર વંદે તસ પાય નરનારી રે....શ્રી ॥ ૧૩ ॥

નથી પ્રભુ પાતાલમાં, નથી પ્રભુ આકાશમાં,
 અજ્ઞાન પડદો હટાવતાં પ્રભુ દેખાય પાસમાં

श्री हेमचंद्रसूरीश्वर की गहुली

(શ્રી યુદ્ધિસાગર સૂરીશ્વરજી મ.)

(राग - भवि तुमे सुश्रुते रे भगवती सूत्रनी वाणी)

ભવિ તુમે વંદો રે હેમ ચન્દ્ર સૂરી રાયા
યશ ગુણ મહિમા રે ત્રણ ભુવનમાં સુહાયા

કલિકાલમાં કેવલી સરખા સર્વજ્ઞ બિરુદે પાયા
કુમરપાલ રાજા કરી આવક રાજ્ય ગુરુ કહવાયા. ભ૦ ॥૧॥

ନୈମିକ ଅହଧ୍ୟାୟୀ ମହାଯୋଗୀ ଯୁଗ ପ୍ରଧାନ ସବାୟା
 ଜୈନ ଧର୍ମ ଉଦ୍ଭୋତ କର୍ଯ୍ୟେ ଘଡ଼ୁ ମୁରନର ମୁନିବର ଗାୟା. ଭ୦ ॥ ୨ ॥

ભારત દેશ સૌભાગ્યે જોણે દયા સર્વત્ર ફેલાવી
જેન ધર્મનો સ્તંભ જે મોટો ધર્મની હાથમાં ચાવી. ભ૦ ॥ ૩ ॥

સિદ્ધ દેવ વ્યાકરણ શુભ ચર્યયું ન્યાય સિદ્ધાન્ત ના ગ્રંથ
ભારતમાં કવિ રત્ન પ્રથમ જે સમજવો શિવ પંથ. ભ૦ ॥ ૪ ॥

महावीर प्रभुना भवन साधुभां अग्रणी ज्ञानी सुहाया
 पुष्टिसागर धर्म प्रभावक प्रेमे प्रशमु पाया. ल० ॥ ५ ॥

દેખે પરાયા દોષને એવા લાખો લોક છે.

કપિ હરે તિજ દોષ પર સેવા વિરતા કોક છે.

૧૦

શ્રી હિમચન્દ્રાચાર્ય કી સ્તુતી

(પન્થાસ સમુદ્રવિજયજી મ.)

રાગ - તુમકો લાખોં પ્રણામ.

ગામ ધધુંકા વાલે,
તુમકો વંદન વાર હજાર,
તુમકો વન્દન ખાર હજાર

કારતક પૂનમ જન્મ જૂં પાયા
માતા પિતા કા મન હર્ષાયા
ચાંગ નામ શુભધાર.....તુમકો..... ॥ ૧ ॥

પાંચવા વર્ષ ચાંગ કો આવે
દેવચન્દ્રસૂરી વહાં જાવે
દેખે બાલક ધાર..... તુમકો..... ॥ ૨ ॥

સુન્દર કંચન રુપ સુહાયા
નરનારી સબકે મન ભાયા
ગુરુકો દિયા ઉપહાર..... તુમકો..... ॥ ૩ ॥

દેવચન્દ્રસૂરી સંજમ દાતા
સ્તંભન તીર્થ સંધ ગુણ ગાતા
નામ સોમચંદ સાર..... તુમકો..... ॥ ૪ ॥

૧૧

વિદ્યાવાન ગંભીર અપારા

યોગ્ય જ્ઞાન સૂરિ પદ ધારા

હેમ નામ સુખકાર.... તુમકો....

॥ ૫ ॥

હેમચન્દ્ર ગુરુરાજ હમારે

નર નરપતિ સખ દાસ તુમહારે

કીના બહુ ઉપકાર.... તુમકો....

॥ ૬ ॥

કુમારપાલ જિન ધર્મી બનાયા

કલિકાલ સર્વજ્ઞ કહલાયા

જગ જીવન આધાર.... તુમકો....

॥ ૭ ॥

અદ્ભુત સાહિત્ય રચના કરકે

જૈન જગત કો ડોંચા ધરકે

લિયા સખસે સહકાર.... તુમકો....

॥ ૮ ॥

વલ્લભસ્ત્રી કી શરણે જાકે

સોહન ગુરુ કે નિત ગુણ ગાકે

સમુદ્ર વદે જયકાર.... તુમકો

॥ ૯ ॥

કુલ એક ગુણાબનું કરમાઈ આલ્યું બાગથી

અર્પિ ગયુ ફેરમ જગતને ત્યાગના અનુરાગથી

૧૨

(અગર જિન દેવ કે ચરણોમે મેરા પ્યાર હો જતા)

ફલક પર હિંદ કે ગુરુ હૈમ ચમકતા એક સિતારા થા
કિ જિસને રાજ જિનમત કા કિયા થાં આશકારા થા ॥ ૧ ॥

શ્રી ગુરુ હૈમસૂરીને બનાયે ગ્રન્થ લાસાની
વ પરદા કુફરોં બાતલકા કિયા બસ પારી પારા થા ॥ ૨ ॥

મુબાહિસોંમેં ઉસી આલમ કો મિલતી થી ફતહ ઇસ જા
હૈમ સૂરી કે ગ્રન્થોંકા લિયા જિસને સહારા થા ॥ ૩ ॥

કલી ગુજરાતમેં ઉસને બનાયા પાલ* કો રાજ
હમ્મેશા જિસકો જાનોમાલ સે લી ધર્મ પ્યારા થા ॥ ૪ ॥

ગિરા આકર કે કદમે પર પાલ ગુરુરાજ કે ઇક દિન
તુર્કી ક્ષેત્રસે મહસૂર જિસ દમ શહર સારા થા ॥ ૫ ॥

ગુરુકે ચંદ લફ્તો ને આજ કો રામ કર ડાલા
મુલહ કે માસિવા ઉસકો રહા ન ઔર ચારા થા ॥ ૬ ॥

હમેં લી તો ઉસી ગુરુદેવ કી ચાહિયે શરણ લેના
કિ જિસને સંકટો છવોં કો ભવ સાગર સે તારા થા ॥ ૭ ॥

* ગુજરાત દેશાધિપતિ રાજા કુમારપાલ

૧૩

શ્રી કલિકાલ સર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રસૂરીશ્વરજી કી “ જીવન ઝરમર ”

૧	જન્મ સંવત	૧૧૪૫
૨	જન્મ સ્થળ	ધંધુકા (ગુજરાત દેશ)
૩	જન્મ નામ	ચાંગદેવ
૪	ગુણ	મોઢ વણિક
૫	પિતા	ચાર્ચિંગ
૬	માતા	પાહિણી (ચાહિણી) દેવી
૭	દીક્ષા સંવત	૧૧૫૦ (૫૪)
૮	દીક્ષા નામ	સોમચંદ્ર
૯	દીક્ષા ગુરુ	દેવચંદ્રસૂરી
૧૦	ગચ્છ નામ	પૂર્ણતલ ગચ્છ
૧૧	સૂરિપદ સંવત	૧૧૬૬
૧૨	પરિચિત નૃપ	સિદ્ધરાજ - કુમારપાલ
૧૩	સ્વર્ગગમન સંવત	૧૨૨૯
૧૪	સ્વર્ગગમન સ્થળ	અણહિલપુર પાટણ
૧૫	પદ્ધતિ શિષ્ય	રામચંદ્રસૂરી
૧૬	મુખ્ય કૃતિ કા નામ	સિદ્ધહૈમશાળદાનુશાસનમ્

૧૪

શ્રી હેમચન્દ્રાચાર્ય કી સાહિત્ય કૃતિયોં રચિત ગ્રન્થરત્ન

- ૧ સિક્કહેમશબ્દાનુશાસનમ્ (સવૃત્તિઃ)
- ૨ કાવ્યાનુશાસનમ્
- ૩ છન્દોડનુશાસનમ્
- ૪ લિહગાનુશાસનમ્ ..
- ૫ વાદાનુશાસનમ્ ..
- ૬ ધાતુ પારાયણમ્
- ૭ મહાર્ણવન્યાસ
- ૮ ત્રિષષ્ટિ શલાકા પુરુષ ચરિત્ર
- ૯ અન્યયોગ વ્યવચ્છેદ દ્વાત્રિંશિકા
- ૧૦ અયોગ વ્યવચ્છેદીકા દ્વાત્રિંશિકા
- ૧૧ અભિધાન ચિંતામણી (સવૃત્તિઃ)
- ૧૨ પરિશિષ્ટ પર્વ
- ૧૩ અર્હન્નીતિ
- ૧૪ સુપ્તસંધાન મહાકાવ્યમ્
- ૧૫ દ્વયાશ્રય મહાકાવ્યમ્ (સંસ્કૃત)
- ૧૬ કુમારપાલી મહાકાવ્યમ્ (પ્રાકૃત)
- ૧૭ વીતરાગ સ્તોત્ર
- ૧૮ મહાદેવ સ્તોત્ર
- ૧૯ અર્હન્નામ સહસ્ર સમુચ્ચય
- ૨૦ પ્રમાણ મીમાંસા
- ૨૧ યોગ શાસ્ત્રમ્ (સવૃત્તિઃ)
- ૨૨ દેશીય નામમાલા

૧૫

કલિકાલ સર્વજ્ઞ શ્રી હૈમચંદ્રસૂરીજીવરજી મ. સા. કે શિષ્યરત્નો

- (૧) મહેન્દ્રસૂરી
- (૨) રામચન્દ્રસૂરી
- (૩) ગુણચન્દ્રગણિ
- (૪) વર્ધ્ધમાનગણિ
- (૫) દેવચન્દ્રમુનિ
- (૬) યશસ્વીન્દ્રગણિ
- (૭) ઉદયચન્દ્રજી
- (૮) બાલચન્દ્રજી

૧૬

પ્રભુ કે સામને ખોલને કી સ્તુતિ

ભક્તામર-પ્રણત-મૌલિ-મણિ-પ્રભાણા-
 મુદ્યોતકં દલિત-પાપ-તમો-વિતાનમ્ ;
 સમ્યક્ પ્રણમ્ય જિન-પાદ-યુગં-યુગાદા-
 વાલમ્બનં ભવ-જલે પતતાં જનાનામ્. ॥ ૧ ॥

યઃ સંસ્તુતઃ સકલ-વાહન-તત્ત્વ-ખોદા-
 દુહભૂત-બુદ્ધિ-પદ્મભિઃ સુર-લોક-નાથૈઃ ;
 સ્તોત્રૈર્જગત્ત્રિતય-ચિત્તહરે રુદાર ;
 સ્તોષ્યે કિલાહમપિ તં પ્રથમં જિનેન્દ્રમ્. ॥ ૨ ॥

યૈઃ શાન્ત-રાગ-રુચિભિઃ પરમાણુભિસ્ત્વં,
 નિર્માપિતસ્ત્રિભુવનૈક-લલામ-ભૂત ! ;
 તાવન્ત એવ ખલુ તેહ્યણુવઃ પૃથિવ્યાં,
 યતો સમાનમપરં નહિ રૂપમસ્તિ. ॥ ૩ ॥

બુદ્ધસ્ત્વમેવ વિબુધાર્ચિત-બુદ્ધિ-ખોદાત્,
 ત્વં શંકરૌહસિ ભુવન-ત્રય-શંકરત્વાત્ ;
 ધાતાહસિ ધીર ! શિવ-માર્ગ-વિધૈર્વિધાનાત્,
 વ્યક્તં ત્વમેવ ભગવાન્ ! પુરુષોત્તમૌહસિ. ॥ ૪ ॥

તુભ્યં નમસ્ત્રિ-ભુવનાર્તિ-હરાય નાથ !,
 તુભ્યં નમઃ ક્ષિતિ-તલામલ-ભૂષણાય ! ;
 તુભ્યં નમસ્ત્રિ-જગતઃ પરમેશ્વરાય,
 તુભ્યં નમો જિન ! ભવોદધિ-શોષણાય. ॥ ૫ ॥

